

Získat schopného technika je stále větší problém

Na úvod dvě citace:

Česko-německá obchodní a průmyslová komora: „Pro mnoho podniků v České republice je den ode dne složitější najít kvalifikované zaměstnance. Na trhu práce, především v technických oborech, je stále větší nedostatek odborných pracovních sil. Absolventi většinou nedisponují potřebnými praktickými zkušenostmi, protože odborné vzdělávání probíhá zpravidla ve školních dílnách a jen zřídka v samotných firmách.“
Generální ředitel Siemens ČR, Eduard Palíšek, při předávání letošních cen Wernera von Siemens (Visions, Jaro 2014): „Proč se snižuje zájem o technické obory, když skoro každé malé dítě je technicky nadané? Kam se tento talent ztrácí? K této ztrátě jednoznačně dochází během vzdělávacího procesu. A důvod? Jednak je to proto, že dětem chybí matematický aparát, neumějí si to zkrátka spočítat. Dále pak je bezesporu na vině nízká společenská prestiž technických profesí. Dětem chybí technické vzory – vždyť například v televizi o technických téměř neslyšíme.“

Získat další citace se zkušenostmi vedoucích pracovníků firem, působících v oblasti hlavní a pomocné stavební výroby, technického vybavení staveb, by nebyl problém. Význam problému dávno přerostl běžné „hospodské remcání“. Věnují mu pozornost organizace zastupující významné podnikatelské subjekty, například výše zmíněná ČNOPK sdružující přes 600 firem, ale například i České komora autorizovaných inženýrů a techniků, Svaz podnikatelů ve stavebnictví, neboť již problém začal být brzdou rozvoje a významnou měrou ohrožuje ekonomiku České republiky. Nevýhodou tohoto problému je, že jej nelze vyřešit v období maximálně 4 let, na které jsou voleni poslanci. To znamená, že ti, kteří začnou s nutnými nepopulárními kroky, jako je zpřísnění výběru žáků při přechodu ze základních škol na střední a stejně tak ze středních na vysoké, které nelze obecně vynutit jinak, než změnou dosavadního způsobu financování škol a řízeným omezením kapacity škol, nezískají kladné politické body, ačkoliv by si je plně zasloužili na rozdíl od těch, kteří současný stav umožnili.

O problematice školství se hovořilo na tiskové konferenci ČKAIT, následně po setkání u kulatého stolu za účasti PaedDr. Alena Gajduškové, 1. místopředsedkyně Senátu Parlamentu České republiky. Z referátů, které měli Ing. Pavel Vacek, ředitel VOŠ stavební a SŠ stavební Vysoké Mýto, Mgr. Radek Cikl, ředitel SPŠ stavební Liberec a RNDr. Jiří Homolka, ředitel VOŠ a SPŠ Volyně, jsou dále vybrány a doplněny některé zásadní informace.

Vlivem nepříznivého demografického vývoje populace a společenského klimatu došlo k porušení proporcionality ve prospěch humanitních směrů vzdělávání. Různé profesní asociace požadují od školství kvalitativní změnu k lepšímu. V přípa-

dě průmyslovek stavebního charakteru má tento zájem zejména ČKAIT a Svaz podnikatelů ve stavebnictví. V otázce klesající kvality absolventů škol jim dává za pravdu také studie McKinsey & Company ze září 2010, v níž se uvádí, že kvůli špatnému základnímu a střednímu školství můžeme jako země trazit za čas na HDP až 11 %, pokud se tak již neděje.

Krajské rezorty školství mají většinou zájem strukturu, kvalitu i financování středních škol ve prospěch průmyslovek zlepšit. Vycházejí z dlouhodobých statistik, vývojových trendů, finančních možností, platné školské legislativy i konkrétních místních faktů a konzultují veškeré své návrhy s mnoha odborníky. Všechny strany napříč politickým spektrem se sice shodují v tom, že z hlediska demografického vývoje, ekonomiky i kvality výuky je tato reforma žádoucí. Podpora však rázem klesá, když se ukáže právě na školu v jejich městě.

Pro dokreslení vzniklé situace uvádíme několik konkrétních čísel a porovnání posledních 10 let, kde se odehrála významná změna odklonu zájmu o odborné školy ve prospěch všeobecného vzdělávání.

Rok	Počet žáků gymnázií a lyceí	Celkový počet žáků v populaci	Z toho maturantů	Podíl všeobecně vzdělaných maturantů
2002	27 489	141 049	87 046	31,6 %
2012	26 809	103 419	69 239	38,7 %
Rozdíl	- 680	- 37 630 (-26,7 %)	-17 807 (-20,4 %)	+7,1 %

Zatímco celkový počet žáků v populačním ročníku klesl o 26,7 %, tak počet maturantů klesl jen o 20,4 %, přičemž počet všeobecně vzdělaných maturantů vzrostl o 7,1 % i na úkor maturantů technických oborů. Z uvedených čísel vyplývá, že mechanismy implantované do školství nerespektují Gaussovu křivku normálního rozdělení populace hodnotící schopnosti získávat a užívat vzdělání, tedy že jen určitá část populace má schopnost získat vzdělání středoškolské a ještě menší část vysokoškolské vzdělání. Důsledkem je pokles úrovně, a tedy i prestiže, středoškolského, ale i vysokoškolského vzdělání ve srovnání s minulostí, neboť jen při menší úrovni může získat například maturitu větší podíl žáků v ročníku.

Nárůst kapacit vysokých škol, škol navazujících na školy střední a klesající počty žáků v ročníku, umožňují, aby téměř celý populační ročník maturantů pokračoval ve studiu dále, aniž by proběhl přirozený výběr podle schopností každého žáka. To vede ke snížení motivace žáků se učit v posledních ročnících středních škol, když mají prakticky jistý postup do navazující vyšší školy.

Dopady na odborné školství v oboru stavebnictví:

- Situace (v oblasti stavebnictví a demografická křivka) se promítá do malého zájmu mladé generace o studium škol stavebního zaměření, včetně učňovského školství
- Primárně jsou žáci končící základní školy odčerpáváni ve dvou vlnách na gymnázia (1. osmiletá gymnázia, 2. čtyřletá gymnázia)
- Snaha odborných škol maturitních oborů doplnit počty, vede ke snižování nároků na žáky
- Na učební obory jsou přijímáni žáci s horším prospěchem i s neúplným základním vzděláním
- Velká skupina přichází z nestabilizovaných sociálně slabých rodin

- Dochází k nedoceňování významu vzdělání a ke lhostejnému přístupu k neúspěchu

Útlum stavební výroby se odrazil v nezaměstnanosti absolventů oborů s výučním listem. V roce 2012 šlo o 22,7 %, v roce 2013 se podíl zvýšil na 33,4 %. Stavební obory s výučním listem vykazují výrazně vyšší nezaměstnanost, než je průměr v této kategorii vzdělání. Na vysokém podílu nezaměstnaných vyučenců stavebních oborů má zaměstnávání levné pracovní síly ze zahraničí a práce načerno.

(Pozn. red.: V referátech není uvedeno, zda jsou nezaměstnaní absolventi rovnoměrně rozloženi podle jednotlivých stavebních oborů, nebo zda jsou některé obory zastoupeny více. Stavební výroba neklesá ve všech jejích druzích stejně, takže ani podíly nezaměstnaných absolventů zřejmě nebudou u všech oborů stejné. Dokazovaly to i slova referentů o obtížnosti sehnat dobřího instalatéra, topenáře, mistra stavební výroby atp.)

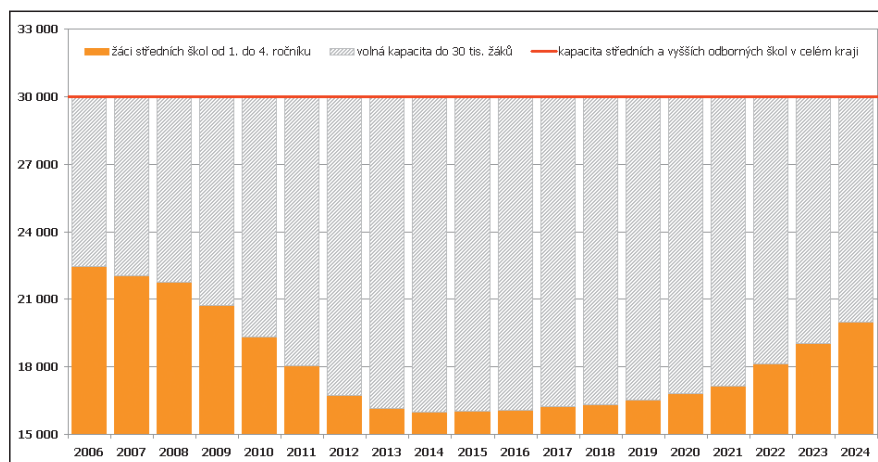
Positivní je u stavebních oborů s maturitou mírně podprůměrná nezaměstnanost, například v roce 2013 to bylo 13,4 %, oproti všem maturitním oborům s podílem 14,8 %.

Na první pohled se jako paradoxní jeví nedostatek pracovníků stavebních profesí a nezaměstnaní absolventi, když zaměstnavatelé v oblasti stavebnictví dlouhodobě upozorňují spíše na nedostatek kvalifikovaných pracovníků, a absolventi často nemohou najít práci v oboru. Na rozporu se podílejí zejména následující důvody:

- jiné představy o práci v oboru,
- nevyhovující pracovní podmínky,
- výše platu,
- dojíždění,
- sezonní (zimní) útlum poptávky po pracovnících,
- levnější pracovní síla ze zahraničí,
- v případě nástupu do jiného oboru ztráta zájmu o uplatnění ve stavebnictví.

V roce 2020 se očekává mírný nárůst pracovních míst proti současnosti asi o 5 tisíc osob a do důchodu mezi tím odejde téměř 122 tisíc osob. Bude tedy nutno obsadit téměř 127 tisíc pracovních míst, z toho 4 % se základním vzděláním, 62 % středním vzděláním s výučním listem, 23 % středním vzděláním s maturitou a 11 % s terciárním (vysokoškolské aj.) vzděláním.

Finanční nároky související se vzděláváním ve stavebních, ale obecně technických oborech, jsou zdůvodnitelně vyšší než u vzdělání humanitních směrů. Finance na řadě míst blokuje udržování dlouhodobě nevyužitých kapacit škol. Například na Liberecku, ale podobně i jinde, je udržována kapacita středních a vyšších odborných škol na úrovni 30 000 míst, když reálná potřeba v letech 2006 až 2024 (předpověď) nepřesáhne 23 000 míst. Otázkou je, kdo najde odvahu, a bude mít potřebnou politickou sílu, tento systém ozdravit. *(Zdroj: KÚ LK)*

Často jsou proti průmyslovým, a jiným odborným školám, zneužívány údaje o nezaměstnaných. Takováto argumentace však popírá logický vlnovitý vývoj průmyslu v cyklech růst – stagnace – recese. Propagátoři především všeobecně vzdělaných absolventů škol vůbec nejsou schopni definovat, v jakém stadiu tohoto vývoje se nacházíme a kdo tyto absolventy ve skutečnosti užijí. V neprospěch technicky zaměřených škol se uplatňuje i argument, že jejich absolventi se uplatňují v jiných oborech, a že je tedy nutné posílit jejich všeobecné vzdělání, to znamená omezit vzdělání technické. Neuvádí se, že rozšíření kvalifikace technicky vzdělaného absolventa o obecnou problematiku je mnohem jednodušší, což potvrzuje i praxe, než všeobecně vzdělaného o technickou problematiku.

Rozvoj českého průmyslu včetně stavebnictví, a tím i celé naší společnosti, již nebrzdí nedostatek kapitálu, ale především nedostatek dobře připravených inženýrů, projektantů a vysokoškolsky nebo středoškolsky vzdělaných techniků.

Za nezbytný krok je považováno vytvoření regionálních vzdělávacích center, která by ve spolupráci s odbornou sférou vytvořila podmínky pro vzdělávání specifických odborníků pro oblast stavebnictví, a současně by tato centra respektovala personální potřeby daného regionu. Pro řadu rodičů a uchazečů by vzdělávání na takové škole bylo významným vodítkem z hlediska budoucího uplatnění, což by mělo být hlavním kritériem při výběru školy, a také zohledněno i ve státem přidělovaných finančních prostředcích určených na vzdělávání. U potřebných oborů by mělo být definováno finanční zvýhodnění na úkor oborů obtížně uplatnitelných, po jejichž absolvování může být nutná rekvalifikace, nebo v horším případě přímá cesta do evidence úřadu práce.

Technické znalosti zaměstnanců zásadním kritériem

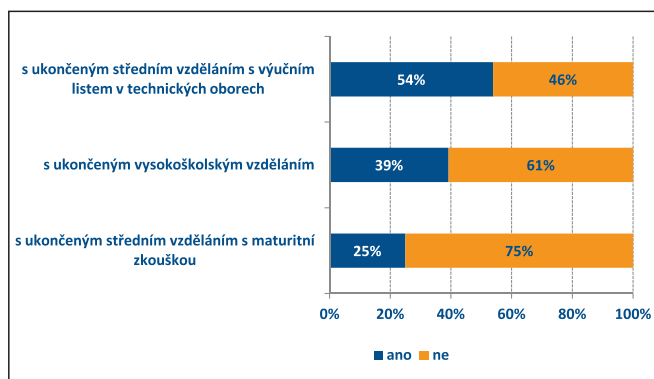
Problém nedostatku technicky vzdělaných pracovníků silně vnímají němečtí investoři, kteří do České republiky přišli především za naší silnou průmyslovou tradicí a silnou, velmi dobře technicky vzdělanou, skupinou zaměstnanců. Jejich názory shrnula ČNOPK v řadě referátů, které zazněly na tiskové konferenci. Za pozornost v této souvislosti stojí pokles kritéria spokojenosti s kvalifikací zaměstnanců z druhé příčky v roce 2012 na pátou během pouhých dvou let.

Kvalifikace zaměstnanců

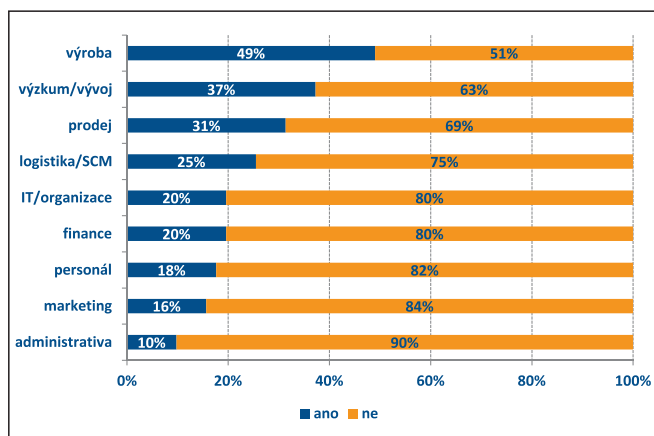
Rok	Pořadí	Slovní hodnocení
2014	5	průměrně spokojeni
2013	4	průměrně spokojeni
2012	2	průměrně spokojeni

Obrázek dokresluje odpovědi na otázku „Chybí Vaší firmě kvalifikovaní odborníci s následující dosaženou úrovní vzdělání?“, v nichž 54 % odpovědí uvádí, že jim chybí zaměstnanci s ukončeným středním vzděláním s výučním listem v technických oborech. 39 % procentum dotázaných chybí zaměstnanci s ukončeným vysokoškolským vzděláním a 25 % s ukončeným středním vzděláním s maturitní zkouškou.

Zatímco nedostatek zaměstnanců pro pracovní místa ekonomického zaměření, marketing, IT, personální práce finance pociťuje maximálně 20 % dotázaných,

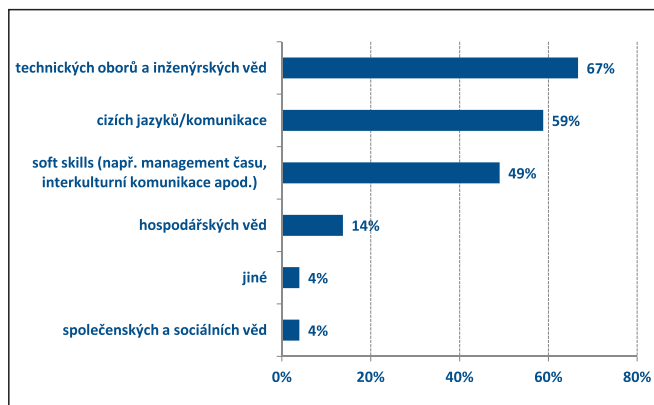

tak u pracovních míst vyžadujících technické vzdělání, je to od 31 % u prodeje, 37 % u výzkumu a vývoje až po 49 % u výroby.

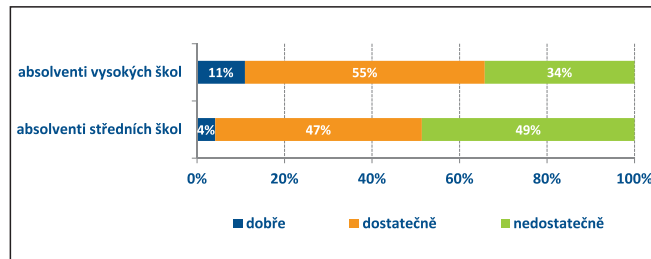

Zajímavým poznatkem z odpovědí je též, že se velmi obtížně shání řemeslníci disponující znalostí cizích jazyků.

V odpovědi na otázku, u kterých studijních oborů, předmětů, by měla být rozšířena výuka na českých vysokých školách, 67 % dotázaných jednoznačně preferovalo technické obory a inženýrství.

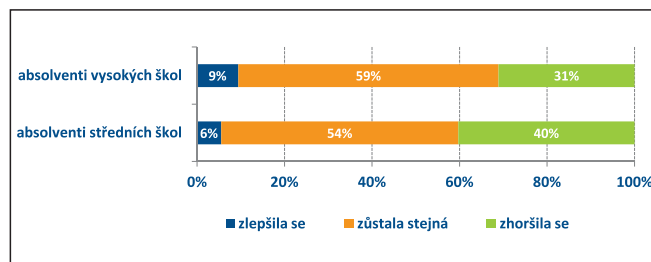

Připravenost absolventů na praxi je obecně hodnocena jako velmi nízká. Členové ČNOPK s velkým počtem zaměstnanců problém často musí řešit svými vzdělávacími programy. Takto však nemohou postupovat všichni. Posílení provázanosti škol a praxe je nezbytné a mělo by respektovat i náklady, které s tím má podnikatel spojeny.

Nezbytnost zlepšení přípravy absolventů na praxi, ale též připravenost na prohloubení této činnosti, dokazuje současných 71 % spolupracujících s vysokými školami a 69 % se školami středními.

Trend poklesu úrovně kvalifikace absolventů českých škol dokazuje i následující tabulka. Pokud 31 % dotázaných odpovídá, že se úroveň vysokoškoláků snížila a u absolventů středních škol má tento názor již 40 %, tak jde o velmi negativní zprávu, neboť pochází z podnikatelského segmentu.

Problém, který má současné odborné technické vzdělávání, není nijak nový a jednání o něm probíhala například i s minulým premiérem Nečasem. Doufejme, že tentokrát nevyzní do ztracena a česká technická tradice, jako unikátní prvek konkurenceschopnosti podporující vysokou zaměstnanost, bude pokračovat.

z podkladů tiskových konferencí ČKAIT, ČNOPK upravil JH

